

Statens helsetilsyn
Postboks 231 Skøyen
0213 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Kristin Børli Rustad, 22 00 35 94

Statsforvalteren i Oslo og Viken orienterer Statens helsetilsyn om vår bekymring

Statsforvalteren i Oslo og Viken ønsker med dette å orientere Statens helsetilsyn (Helsetilsynet) som overordnet faglig myndighet for tilsynsordningen med mottak for enslige mindreårige asylsøkere (EMA). Orienteringen vedrører Statsforvalterens bekymringer for rettsikkerheten til barn 0-18 år som bor med følgeperson på ordinære asylmottak.

Statsforvalteren i Oslo og Viken har siden ikrafttreddelsen av ny tilsynsordning med mottak for EMA (1.7.22) planlagt, gjennomført og fulgt opp risikobaserte tilsyn innenfor de til enhver tid besluttede faglige og økonomiske rammer for dette. I kraft av rollen som tilsynsmyndighet mottar vi opplysninger og henvendelser gjennom vår egen tilsynsvirksomhet, via avtalen om informasjonsutveksling med Utlendingsdirektoratet (UDI), og fra andre. Vi anvender informasjonen i våre risikovurderinger for utvelgelse av mottak og tema for tilsyn, i tråd med Helsetilsynets veileder for tilsynsordningen.

UDI har omsorgsansvaret for barn som bor med følgeperson i asylmottak. For ordens skyld understreker vi at UDI, som før etablering av tilsynsordningen, fremdeles har ansvaret for å følge opp henvendelser de mottar, enten det gjelder klager eller bekymring for/fra enslige mindreårige som bor i asylmottak. UDI har følgelig en plikt til å undersøke og følge opp henvendelser som gjelder forsvarlighet i omsorgstilbudet og drift av asylmottakene. Dette betinger at UDI må ha gode rutiner for håndtering av slike henvendelser, herunder hvordan den enkelte henvendelse skal følges opp.

Bekymring for enslige mindreårige som kommer med følgeperson

Statsforvalteren i Oslo og Viken har i kraft av rollen som uavhengig tilsynsmyndighet, og i økende grad gjennom det siste året, blitt bekymret for rettsikkerheten til enslige mindreårige som bor med følgeperson i ordinære asylmottak. Bekymringene våre knytter seg til flere forhold. I det følgende illustreres slike forhold med noen eksempler.

Funn gjennom Statsforvalterens tilsynsvirksomhet

Statsforvalteren i Oslo og Viken førte tilsyn ved Kongsvinger ordinære mottak 14-17.2.23. Tema for tilsynet var forsvarlig omsorg, herunder tilstrekkelig bemanning og kompetanse. Vi konkluderte tilsynet med at mottaket ikke sikret et tilbud om forsvarlig omsorg for enslige mindreårige med følgeperson. Asylmottaket hadde ikke tilstrekkelig barnefaglig kompetanse og/eller tilstrekkelig bemanning for å sikre en forsvarlig omsorg for enslige mindreårige som bor ved mottaket. Videre hadde mottaket ikke måter å organisere bemanning og arbeidstidsordninger på som sikrer kontinuitet og stabilitet, og ingen av barna hadde særkontakt. Statsforvalterens vurdering var at

manglende bemanning og kompetanse ved mottaket medfører stor risiko for at barna kan oppleve forhold knyttet til omsorgssvikt, overgrep, alvorlige hendelser og forsvinning fra mottaket.

I oppfølgingen av overnevnte tilsyn, har det i dialogen med aktuell driftsoperatør og UDI, kommet frem informasjon som gir oss grunn til å tro at forutsetningene for å overholde omsorgsforskriftens bestemmelser også kan være en utfordring av mer overordnet karakter. Følgelig at utfordringene på dette området ikke begrenser seg kun til svikt ved mottaket som vi førte tilsyn med, men også kan være et uttrykk for uavklarte rammer og manglende regulering på systemnivå.

Aktuell driftsoperatør viser blant annet til (i et tillegg til UDIs tilbakemelding på endelig tilsynsrapport), kort oppsummert:

- Driftsoperatør ser et gap mellom UDIs krav til mottaksdrift og krav stilt i omsorgsforskriften.
- Mottaket har barn ned i seksårsalderen som omfattes av et regelverk driftsoperatøren oppgir at opprinnelig er tilpasset EMA-mottak for barn mellom 15 og 17 år.
- Mottaket opplever at følgepersonens rolle ikke er avklart, herunder om følgeperson er omsorgsperson. Dette setter mottaket i en spesiell stilling for hvem som til enhver tid utøver omsorgen.
- Mottaket har en kontrakt med grunnbemanning på 6,5 årsverk med ordinær arbeidstid, der barnefaglig ansvarlig er ansatt i en 50 % stilling. Driftsoperatør skriver at dette er en kontrakt UDI og driftsoperatør har inngått med et historisk bakteppe av at EMA med følgeperson ikke er en daglig erfaring i mottaket, men en sjeldenhet, der en mottok en EMA med følgeperson hvert andre til tiende år. Omfanget av ankomster EMA med følgeperson er ifølge driftsoperatøren ikke tilpasset kontrakt med UDI og krav i omsorgsforskriften.
- Driftsoperatør er bekymret for at kartlegging av følgepersonens egnethet og relasjon til barnet ikke gjøres tilstrekkelig i ankomstsamtalen/i forkant av innflytting på ordinært asylmottak.

Bekymringsmelding til UDI fra en representant, datert 20.8.23

Statsforvalteren har, via avtalen om informasjonsutveksling med UDI, fått oversendt et brev til UDI fra en representant. Brevet inneholder flere bekymringer for rettsikkerheten til EMA som kommer med følgeperson. Statsforvalterens oppsummering av noen hovedtrekk i brevet:

- Bekymring for at relasjon mellom barnet og følgeperson er uklar, da de blant annet ofte mangler identifikasjonspapirer som bekrefter eller avkrefter relasjon.
- Bekymring for at følgeperson aksepteres som barnets nærmeste omsorgsperson uten nærmere undersøkelser av relasjon mellom barnet og følgeperson, eller følgepersonens omsorgsevne og forutsetninger for å gi forsvarlig omsorg til barnet.
- Bekymring for at barna bor lenge på mottak sammen med følgeperson, og at følgepersonen er tillagt et stort ansvar. Flere opplever i denne perioden overgang fra barn til ungdom med de endringer dette medfører. Mange av barna har også traumer, utfordringer knyttet til psykisk helse og befinner seg i en spesielt sårbar situasjon etter tid på flukt og langt borte fra egen familie. Følgepersonen er barnets nærmeste omsorgsperson i denne situasjonen.

Meldinger om alvorlige hendelser og bekymringer oversendt fra UDI

Statsforvalteren i Oslo og Viken har via avtalen om informasjonsutveksling med UDI, fått oversendt flere henvendelser som vedrører bekymringsfulle forhold i enkeltsaker.

Meldingene om alvorlige hendelser til UDI gjelder for eksempel

- manglende omsorgsevne og marginal oppfølging fra følgepersoner
- alvorlig utagering, rus og konfliktfylte forhold blant beboere på mottak
- manglende personlige kvalifikasjoner og egnethet hos enkeltansatte på mottak

- generelt manglende ivaretagelse og forsvarlig omsorg til barn og ungdom på mottak

Statsforvalterens vurdering er at hendelsene som blir beskrevet samlet sett gir et bekymringsfullt bilde av risiko. Barn og ungdom i en allerede svært sårbar situasjon kan oppleve utrygghet, omsorgssvikt, overgrep, alvorlige hendelser, manglende sikkerhet og forsvinning fra mottak.

Videre oppfølging

Statsforvalteren i Oslo og Viken vil fremholde med å gjennomføre tilsyn innenfor de til enhver tid gjeldende faglige rammer og økonomiske tildelinger. Vi gjennomfører risikobaserte tilsyn og prioriterer mottak og temaer der vi vurderer at det foreligger stor fare for svikt. Per oktober 2023 er det rett i underkant av 600 barn som bor i nærmere 60 ulike mottak. Grunnet vår bekymring for barn som bor med følgeperson i ordinære asylmottak, vil vi prioritere tilsyn ved slike mottak høsten 2023.

Vi erfarer så langt at våre tilsyn er virkningsfulle og bidrar til utvikling og forbedring. Blant annet oppfatter vi at UDI i etterkant av våre tilsyn har en tett oppfølging overfor driftsoperatør og mottak. De her omtalte bekymringer knytter seg imidlertid også til systemutfordringer som ikke alene vil la seg løse gjennom stedlige tilsyn på det enkelte asylmottak.

Statsforvalteren i Oslo og Viken deltar gjerne i et møte med Helsetilsynet for å utdype informasjonen og våre vurderinger. Dernest ber vi om at Helsetilsynet følger opp våre bekymringer på hensiktsmessig måte i dialogen med overordnede nasjonale myndigheter på området.

Med hilsen

Mari Hagve
avdelingsdirektør
Sosial- og barnevernavdelingen

Atle Grønstøl
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent